

Ιστορία Οικονομικών Θεωριών

**Ανταγωνισμός: Κλασικός και
Νεοκλασικός**

Ανταγωνισμός: Κλασικός και Νεοκλασικός

Κλασική Έννοια του Ανταγωνισμού

Οι πρώτοι κλασικοί οικονομολόγοι (κυρίως οι Smith, Ricardo και J.S. Mill) θεωρούν τον ανταγωνισμό ως τον μηχανισμό που συντονίζει τα **συγκρουόμενα ιδιοτελή συμφέροντα** που λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο και τα κατευθύνει στην επίτευξη της **ισορροπίας**, όχι με τη **στατική** αλλά με τη **δυναμική έννοια** του όρου.

Δηλαδή, μιας ατέρμονης **διαδικασίας** εξάλειψης υπερκερδών ή ζημιών μέσω της επιτάχυνσης ή της επιβράδυνσης της συσσώρευσης (επένδυσης) του κεφαλαίου και της καθιέρωσης των **φυσικών τιμών** των αγαθών που λειτουργούν ως **κέντρα έλξης** των αγοραίων τιμών.

Ο ανταγωνισμός εκδηλώνεται σε **επιθετική τιμολογική** πολιτική (μείωσης του κόστους και άρα προϋποθέτει καταμερισμό εργασίας και επενδύσεις σε νέα μηχανήματα και εγκαταστάσεις).

Πρόβλημα όχι σαφής διάκριση ανταγωνισμού **μεταξύ κλάδων** (διακλαδικός ανταγωνισμός) και στο **εσωτερικό** κλάδων (ενδοκλαδικός ανταγωνισμός). Μια διάκριση που έκανε την **αρχική κλασική προσέγγιση δυσλειτουργική** και παρά τον ρεαλισμό της προοδευτικά εκτοπίστηκε από την νεοκλασική προσέγγιση.

Ο Μαρξ εμβαθύνει την κλασική προσέγγιση διακρίνοντας τον ανταγωνισμό σε **ενδοκλαδικό** και **διακλαδικό** και εισάγοντας την έννοια του **ρυθμιστικού κεφαλαίου** που εξετάζουμε στη συνέχεια.

Διακλαδικός Ανταγωνισμός

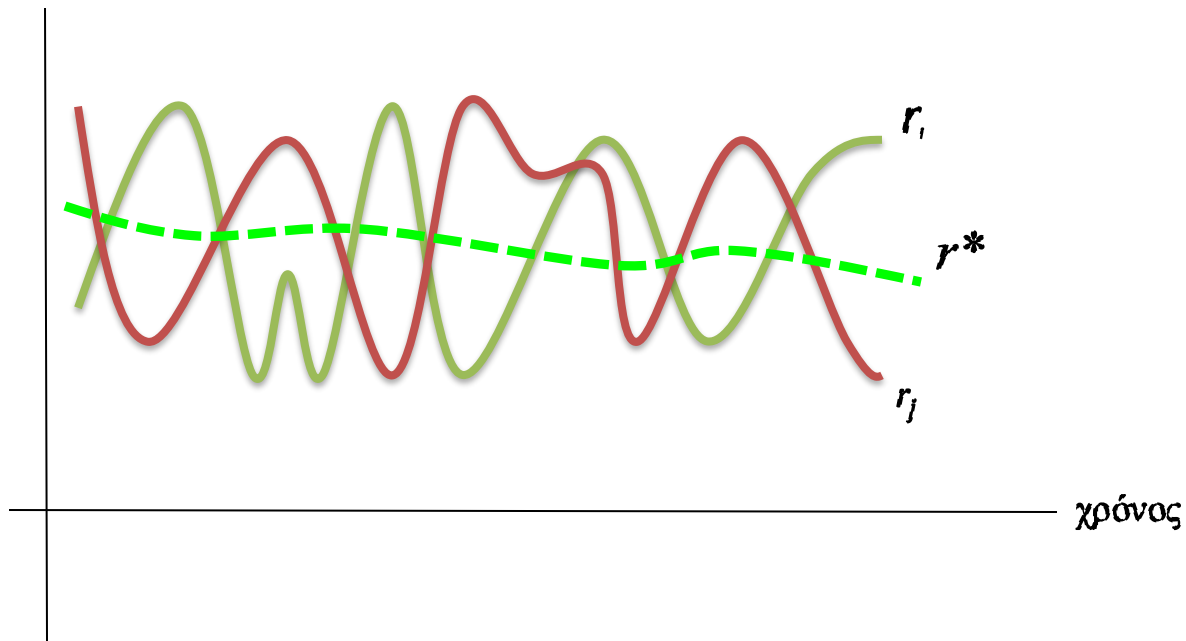
Η πρώτη συνέπεια είναι η εξισωτική τάση των ποσοστών κέρδους διακλαδικά (r_j) σε ένα ενιαίο ή μέσο ποσοστό κέρδους (r).

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε κάθε κλάδο πωλούν σε τιμές που ενσωματώνουν το μέσο ποσοστό κέρδος της οικονομίας, δηλαδή πωλούν στις **τιμές παραγωγής**

- Αν $r_j > r^*$ (= μέσο % κέρδους της οικονομίας), ➔ επιτάχυνση επενδύσεων (συσσώρευσης κεφαλαίου) στον κλάδο j
αύξηση της προσφοράς και μείωση τιμής μέχρι που η νέα τιμή να ενσωματώσει το r^* (➔ καθιέρωση **τιμής παραγωγής**)
- Αν $r_j < r^*$ ➔ επιβράδυνση επενδύσεων (συσσώρευσης κεφαλαίου) έξοδο κεφαλαίων από τον i , **μείωση** της προσφοράς και αύξηση της τιμής μέχρι που η νέα τιμή να ενσωματώνει το r^* (➔ καθιέρωση **τιμής παραγωγής**)

Διακλαδικός Ανταγωνισμός (συνέχεια 1)

Ποσοστό κέρδους

Σχήμα Ταραχώδης εξισωτική τάση των διακλαδικών ποσοστών κέρδους.

Διακλαδικός Ανταγωνισμός (συνέχεια 2)

Η δεύτερη συνέπεια του διακλαδικού ανταγωνισμού είναι ότι τα περιθώρια κέρδους επί των πωλήσεων (ή στο κόστος) είναι ανάλογα του λόγου κεφαλαίου-προϊόντος. Η σχέση αυτή προκύπτει από τον ορισμό του ποσοστού του κέρδους:

$$r = \frac{S}{K} = \frac{S/Q}{K/Q} = \frac{m}{K/Q} \Rightarrow m = r \cdot \frac{K}{Q}$$

όπου

r = το ποσοστό του κέρδους,

S = τα συνολικά κέρδη,

K = το κεφάλαιο,

Q = παραγόμενο προϊόν ή οι συνολικές πωλήσεις,

m = το περιθώριο κέρδους στις πωλήσεις και

K/Q = ο λόγος κεφαλαίου-προϊόντος.

Για να δείξουμε την ανωτέρω πρόταση έστω i και j δυο κλάδοι με τα αντίστοιχα m_i και m_j περιθώρια κέρδους επί των πωλήσεων:

$$\text{Αν } r_i = r_j = r, \rightarrow m_i = r \left(\frac{K}{Q} \right)_i \Leftrightarrow m_j = r \left(\frac{K}{Q} \right)_j$$

Διακλαδικός Ανταγωνισμός (συνέχεια 3)

Τρίτη συνέπεια του διακλαδικού ανταγωνισμού: κλάδοι με υψηλό λόγο κεφαλαίου-προϊόντος και κατά συνέπεια υψηλό κόστος εισόδου και εξόδου, οι μεταβολές στη ζήτηση εκδηλώνονται σε μεταβολές στο βαθμό χρησιμοποίησης του κεφαλαίου και όχι στις τιμές.

Απόδειξη: Ολικό διαφορικό της $m=r(K/Q)$

$$\Delta m = r \Delta \left(\frac{K}{Q} \right) + \Delta r \left(\frac{K}{Q} \right) \qquad \frac{\Delta m}{m} = r \frac{\Delta \left(\frac{K}{Q} \right)}{r \left(\frac{K}{Q} \right)} + \frac{\Delta r}{r} = \left[\frac{(\Delta K Q - \Delta Q K)}{Q^2} \right] \frac{Q}{\frac{K}{Q}} + \frac{\Delta r}{r}$$

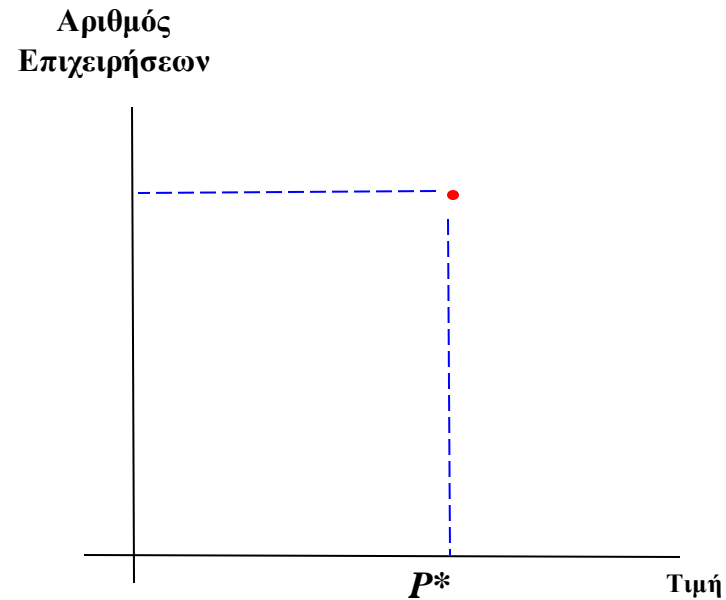
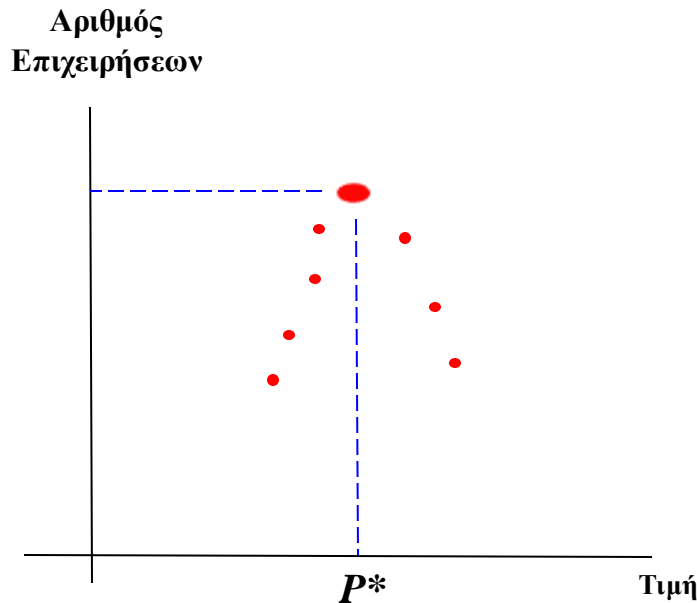
$$\frac{\Delta m}{m} = \frac{\Delta K}{K} - \frac{\Delta Q}{Q} + \frac{\Delta r}{r}$$

$$\frac{\Delta r}{r} = \frac{\Delta m}{m} + \frac{\Delta Q}{Q} - \frac{\Delta K}{K}$$

$$\frac{\Delta r}{\Delta Q} \frac{Q}{r} = \frac{\Delta m}{\Delta Q} \frac{Q}{m} + 1$$

Ενδοκλαδικός ανταγωνισμός

Πρώτη συνέπεια: Ο νόμος της μιας τιμής (NMT) αποδεκτός από όλες τις προσεγγίσεις, αλλά με διαφορές. Οι κλασικοί και ο Μαρξ με τον **NMT** εννοούν μία τάση κατανομής των τιμών «συνωστίζονται» στην P^* (γράφημα). Εναλλακτικά ο **NMT** υπονοεί μια **κανονική κατανομή** με μικρή διακύμανση. Αντίθετα στη νεοκλασική προσέγγιση π.χ. στον τέλει ανταγωνισμό ο **NMT** αναφέρεται κυριολεκτικά σε 1(μία) τιμή! Δεξί γράφημα.

Ενδοκλαδικός ανταγωνισμός (Συνέχεια 1)

Η 2^η συνέπεια του ενδοκλαδικού ανταγωνισμού είναι η διαφοροποίηση ποσοστών κέρδους.

Ο **NMT** στην κλασική παράδοση συνεπάγεται διαφορετικά περιθώρια και ποσοστά κέρδους στο εσωτερικό του κλάδου.

Συμπέρασμα, εντελώς διαφορετικό από την νεοκλασική παράδοση (π.χ. τέλειος ανταγωνισμός) όπου ο **NMT** οδηγεί σε εξομοίωση των οικονομικών μονάδων (επιχειρήσεων).

Στην κλασική παράδοση, ο **NMT** → **διαφοροποίηση** επιχειρήσεων → **ιεραρχία** περιθωρίων και ποσοστών κέρδους και διαχρονικά **μεταβολή στην κατάταξη** των επιχειρήσεων.

Το ρυθμιστικό κεφάλαιο

Διαπιστώνουμε το εξής **παράδοξο**: πώς είναι δυνατόν τα ποσοστά κέρδους να εξισώνονται στον **διακλαδικό ανταγωνισμό**, ενώ την ίδια στιγμή ο **ενδοκλαδικός ανταγωνισμός** να επιβάλλει **διαφορετική κερδοφορία** στις επιχειρήσεις του κλάδου; Το παράδοξο αίρεται μέσω του **ρυθμιστικού κεφαλαίου**.

Ειδικότερα, η εξίσωση των διακλαδικών ποσοστών κέρδους αφορά μία κατηγορία επιχειρήσεων και χρησιμοποιούν την **καλύτερη γενικά διαθέσιμη μέθοδο παραγωγής**. Οι επιχειρήσεις αυτές συνιστούν το **ρυθμιστικό κεφάλαιο**.

Ο Marx αρχικά υποθέτει ότι οι **μέση επιχείρηση** κάθε κλάδου είναι αυτή στην οποία η **επέκταση ή η περιστολή της συσσώρευσης** του κλάδου λαμβάνουν χώρα και άρα το δικό τους ποσοστό κέρδους εξισώνεται με αυτό των άλλων κλάδων.

Αργότερα, διατείνεται ότι στον αγροτικό τομέα είναι οι **λιγότερο αποδοτικές μονάδες**. Την άποψη αυτή την συμμαρτίζεται και ο Ρικάρντο ο οποίος φαίνεται να τον γενικεύει σε όλους τους κλάδους. Ακριβώς το αντίθετο υποστηρίζει ο Μιλλ που γι' αυτόν το ρυθμιστικό κεφάλαιο να είναι μεταξύ των **πιο αποδοτικών** επιχειρήσεων.

Το ρυθμιστικό κεφάλαιο (συνέχεια 1)

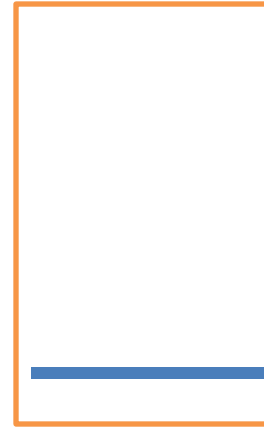
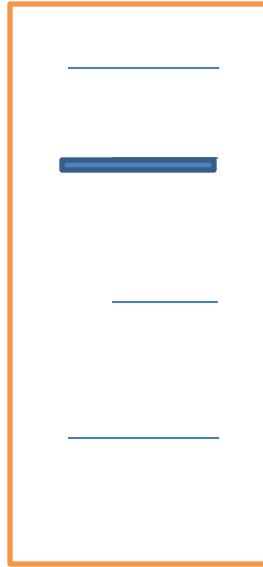
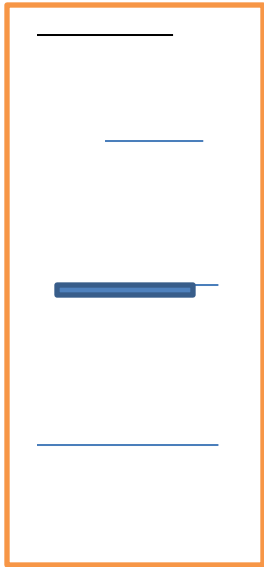
Στη βιομηχανία το **ρυθμιστικό κεφάλαιο (ΡΚ)** δεν συνδέεται πάντα με τις ίδιες συνθήκες παραγωγής, όπως στον αγροτικό τομέα.

Το ΡΚ καθορίζεται από τον τύπο κεφαλαίου με **«τις χαμηλού κόστους μεθόδους παραγωγής που σχετικά εύκολα μπορούν να υιοθετηθούν»**.

Δεν υιοθετούν όλες οι επιχειρήσεις του κλάδου αμέσως τη **χαμηλού κόστους μέθοδο παραγωγής**, αφού όλες λειτουργούν με **πάγιο κεφάλαιο** και άρα είναι αγκιστρωμένες σε αυτό. Τα νέα κεφάλαια, υιοθετούν τη μέθοδο παραγωγής που εύκολα αντιγράφεται και η κερδοφορία της είναι ελκυστική.

Οι **τιμές παραγωγής** των κλάδων στη συνέχεια κατασκευάζονται με το ποσοστό κέρδους του **ρυθμιστικού τους κεφαλαίου**.

Η μέση κερδοφορία των ρυθμιστικών κεφαλαίων των κλάδων είναι αυτή που χαρακτηρίζεται από την εξισωτική τάση μακροχρόνια.

MEC=

Το ρυθμιστικό κεφάλαιο (συνέχεια 2)

Το **ρυθμιστικό κεφάλαιο** αποτελεί τη σύνθεση του ενδοκλαδικού και του διακλαδικού ανταγωνισμού.

Το ποσοστό κέρδους του **ρυθμιστικού κεφαλαίου** είναι αυτό που καθορίζει το μέγεθος της απόδοσης στις νέες επενδύσεις και επίσης το ρυθμό μεγέθυνσης του κλάδου.

Το **οριακό ποσοστό κέρδους** συνδέεται με τις διαφορετικές ροές επενδύσεων οι οποίες καθορίζονται από τις βραχυχρόνιες αποδόσεις. Γι' αυτό τα συνολικά τρέχοντα κέρδη (Π_t) της επιχείρησης διαμερίζονται σε κέρδη που προέρχονται από τις πρόσφατες επενδύσεις, (ρI_{t-1}) και σε κέρδη από παλαιότερες επενδύσεις (Π^*):

$$\Pi_t = \rho I_{t-1} + \Pi^*$$

Αφαιρώντας τα κέρδη των προηγούμενων περιόδων :

$$\Pi_t - \Pi_{t-1} = \rho I_{t-1} + (\Pi^* - \Pi_{t-1}) \Rightarrow \Delta \Pi_t = \rho I_{t-1} + (\Pi^* - \Pi_{t-1})$$

Ο όρος στην παρένθεση αναμένεται να είναι πολύ μικρότερος σε σχέση με τον όρο ρI_{t-1} και για πρακτικούς λόγους μπορεί να αγνοηθεί

Είναι λογικό να υποθέσουμε ότι οι προσδοκίες σχετικά με τις αποδόσεις των επενδύσεων είναι μυωπικές και καθορίζονται από τη βραχυχρόνια απόδοση. AMECO database

$$\rho = \frac{\Delta \Pi_t}{I_{t-1}}$$